

БЛОКАДА ОКУПОВАНОГО ДОНБАСУ – ЧОМУ
МЕТА НЕ ВИПРАВДОВУЄТЬСЯ ЗАСОБАМИ

КОЛИ ТАЄМНЕ СТАЄ ЯВНИМ: ЧОМУ
ЗАМОВЧУВАННЯ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ
МІЖ ПРЕЗИДЕНТАМИ ПОРОШЕНКОМ ТА
ПУТІНИМ Є НЕПРИЙНЯТНИМ?

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Україна у фокусі

Щотижневий
інформаційно-аналітичний
бюлетень

Лютий-Березень
27-5 2017

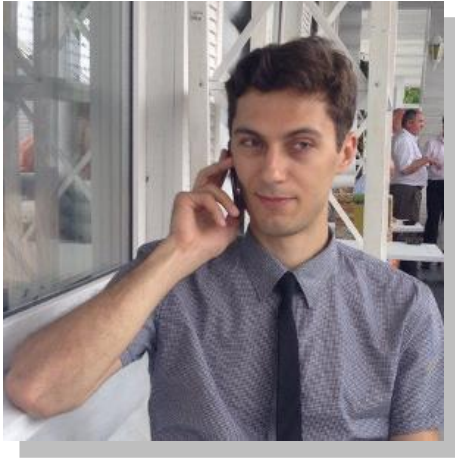
СПРОБА ЗАТРИМАННЯ РОМАНА НАСІРОВА:
АНТИКОРУПЦІЙНА СПРАВА З ВЕЛИКИМ
ПОТЕНЦІАЛОМ

ЗМІСТ

СПРОБА ЗАТРИМАННЯ РОМАНА НАСІРОВА: АНТИКОРУПЦІЙНА СПРАВА З ВЕЛИКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ	3
БЛОКАДА ОКУПОВАНОГО ДОНБАСУ – ЧОМУ МЕТА НЕ ВИПРАВДОВУЄТЬСЯ ЗАСОБАМИ	4
КОЛИ ТАЄМНЕ СТАЄ ЯВНИМ: ЧОМУ ЗАМОВЧУВАННЯ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ МІЖ ПРЕЗИДЕНТАМИ ПОРОШЕНКО ТА ПУТІНИМ Є НЕПРИЙНЯТНИМ?.....	7

СПРОБА ЗАТРИМАННЯ РОМАНА НАСІРОВА: АНТИКОРУПЦІЙНА СПРАВА З ВЕЛИКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

Олексій Сидорчук

Політичний аналітик фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

2 березня співробітники Національного антикорупційного бюро (НАБУ) вручили підозру голові Державної фіскальної служби (ДФС) Романові Насірову, одразу після чого того госпіталізували. НАБУ звинувачує Насірова у незаконному рішенні дозволити низці компаній, пов'язаних із депутатом-утікачем Олександром Онищенком, відстрочити виплату податкового боргу, що завдало державі збитків у розмірі 2 млрд грн.

Вручення підозри Насірову може стати початком найгучнішої антикорупційної справи в Україні після Революції Гідності, зважаючи на те, що голову ДФС вважають одним із ключових гравців владної вертикалі на чолі з Президентом Петром Порошенком. Хоча поки що зарано говорити про причини дій НАБУ з абсолютною впевненістю, відсутність виразної реакції Порошенка на них може свідчити, що поведінка антикорупційного органу була цілком самостійною.

У такому разі вкрай важливу роль відіграватиме здатність НАБУ не лише представити обґрунтовані звинувачення проти Насірова, а й суворо дотримуватись процесуальних вимог під час подальших слідчих дій і судового процесу. Інакше, беручи до увагу політичне лобі Насірова у владних колах і залежність судів від політичного впливу, справа проти нього може розвалитись унаслідок звичайних процесуальних помилок сторони звинувачення. З іншого боку, НАБУ матиме і перевагу: пересічні українці вже давно чекають гучних корупційних справ, тому в своїх діях НАБУ може сподіватися на схвалення суспільної думки.

Політичні наслідки звинувачень НАБУ проти Насірова можуть бути двоякими. З одного боку, президент і його оточення, що зберігають контроль над судовою системою країни, можуть дозволити об'єктивне розслідування справи Насірова, адже це дасть їм нагоду говорити про справжню боротьбу з корупцією у вищих ешелонах влади. З іншого – якщо в ході розслідування виникне загроза, що Насіров вкаже на залученість до корупційних схем і своїх політичних патронів – можливо, навіть Президента Порошенка – президентська команда, вочевидь, докладе зусиль, аби дискредитувати цю справу і саме НАБУ.

Інструментом такої дискредитації може стати незалежний аудит, за підсумками якого можна звільнити директора НАБУ Артема Ситника. Поведінка пропрезидентської фракції

«Солідарність» у парламенті свідчить про її бажання призначити до складу аудиторської комісії лояльного до себе кандидата. Якщо їй це вдасться, Порошенко отримає контроль над двома з трьох членів аудиторської комісії: згідно з законом, по одному члену комісії призначає президент, парламент і уряд. У такому разі аудиторська комісія зможе знайти підстави, аби назвати роботу НАБУ незадовільною і рекомендувати звільнення його директора.

БЛОКАДА ОКУПОВАНОГО ДОНБАСУ – ЧОМУ МЕТА НЕ ВИПРАВДОВУЄТЬСЯ ЗАСОБАМИ

Марія Золкіна

Політичний аналітик фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

Акції так званої блокади окупованого Донбасу тривають в Україні вже понад місяць. Так званої, але не реальної – оскільки окуповані райони Донецької та Луганської областей за визначенням не можуть бути заблоковані, бо мають відкритий кордон з Росією. Отже, де-факто відбувається ізоляція цих територій від решти України. Принаймні так виглядають перші наслідки цієї блокади. Днями з'явилися й інші факти, які прямо чи опосередковано, але пов'язані із подіями навколо непідконтрольних територій: Росія визнала документи, що видаються в ЛНР та ДНР, як легальні, а також почався процес введення на великих підприємствах окупованого Донбасу зовнішніх адміністрацій (тобто підконтрольних ДНР та ЛНР). Введення цього зовнішнього управління стосуватиметься тих підприємств, які зареєстровані на території України і продовжували сплачувати податки в бюджет України, але при цьому мають виробничі потужності на непідконтрольній території. Тож ця ситуація порушує низку питань та дає змогу робити перші комплексні висновки як про акцію так званої блокади, так і про ймовірний розвиток подій у найближчому майбутньому.

Блокада як самоціль чи як інструмент?

Головним приводом до самої акція стала досі невирішена на державному рівні проблема взаємовідносин України з непідконтрольними територіями. Так, за три роки конфлікту чіткого, регламентованого і максимально зрозумілого формату відносин з цими територіями на період до відновлення контролю над ними так і не було розроблено. Звідси – і підґрунтя для корупції в сфері обігу товарів і послуг з та на непідконтрольну територію, а також підстави для звинувачень і держави, і її безпосереднього керівництва у незацікавленості

унормувати та зробити прозорим порядок відносин з окупованими частинами Донеччини та Луганщини. Але нинішню акцію, де-факто очолювану деякими народними депутатами і політично підтримувану більшістю парламентської сили «Самопоміч», навряд чи можна вважати повністю адекватним механізмом для заповнення вакууму державної політики щодо цих нагальних питань.

Поки що виглядає так, що в цій акції більше політики, а не реальної боротьби за унормування відносин з цими територіями. Політичні вимоги учасників та організаторів «блокади» обмежуються ухваленням закону про статус цих територій як окупованих саме в тій редакції, яку пропонує фракція «Самопоміч». Основний мінус підходу, який вони пропонують зараз, – максимальне переривання зв'язків і з територіями, і людьми, що на них проживають. Проте реальне вироблення політики щодо окупованих територій мало б передбачати насамперед дискусію з цього приводу. Можливості для цього є: і в парламенті, і в уряді. Втім, учасники «блокади» від перемовин, запропонованих урядом, відмовилися. Можна, звісно, повністю не погоджуватися з попередньою політикою влади, але навіть відмовлятися від каналу просування власного бачення того, як має діяти держава і виходити з перемовин? На ці претензії до блокувальників відповіді поки що немає.

І цей, і попередній уряд справді провалили своє основне завдання в частині відносин з окупованими територіями: зменшення залежності (передовсім енергетичної) від цих територій так і не відбулося. Переобладнання українських електростанцій не сталося, переорієнтації на інші джерела постачання вугілля потрібної марки – теж. Саме тому дії блокувальників логічно призвели до оголошення надзвичайного стану в енергетиці. Держава виявилася взагалі неготовою до розірвання наявних промислових зв'язків. Чому жодної «подушки безпеки» так і не було створено? Нинішня акція блокади винесла це питання на перший план в якості претензії до держави і її бездіяльності (судячи з усього – свідомої і необґрунтованої нічим, окрім якихось латентних інтересів). Втім, якщо за акцією «блокади» стоїть стратегічне бажання врешті-решт виправити ситуацію, а не тільки створити політичний «шум» і забрати електоральні бонуси для тих партій, які цю акцію підтримують, то чому готовності вести дискусію про наявні альтернативи, про шляхи виходу з цієї ситуації і про сам механізм співіснування з непідконтрольними територіями не спостерігаємо?

Перші наслідки і чого чекати далі?

В результаті отримуємо ситуацію, коли «блокада» справді викриває певні проблеми і примушує державних чиновників та політиків нарешті дати відповіді на болісні питання, які вони досі гнучко оминали. Наскільки Україна потребує зв'язків з усіма тими підприємствами, які продовжують працювати на непідконтрольній території? Чи всі вони є стратегічно важливими? Якщо ні, то чи не варто звести ці зв'язки до рівня тих, без яких держава не може обійтися на цей день? Зрозуміло, що і комунальні мережі, і промислові комплекси окупованої частини Донбасу і решти України часом нерозривно пов'язані. І ця взаємозалежність призводить до негласного компромісу про те, в яких саме обсягах мають існувати і торгівельні, і економічні зв'язки з непідконтрольними районами. Але аудит та можливий перегляд цих обсягів і цих зв'язків – однозначно актуальне і більше того – стратегічно важливе завдання на сьогодні. Нехай навіть це відбудеться із таким запізненням, але відбудеться.

Повторюю, закриття певних каналів зв'язку повинно мати місце в тому разі, коли його збереження не входить до сфер стратегічного інтересу держави і не може бути компенсовано з інших джерел. Тоді ми отримаємо стратегічно важливий мінімум, навколо якого і будуватиметься економічна та торговельна складова взаємин з окупованими територіями до відновлення контролю над ними. Економічні важелі є чи не єдиними в руках у України в розмові з Росією щодо Донбасу, оскільки одним із інтересів Росії є якнайшвидше повернення Донбасу на фінансове забезпечення з Києва, але із збереженням його політичної «автономії», тобто – повної підконтрольності Росії. Тому Україна повинна була би користуватися своїм впливом на соціально-економічну ситуацію на Донбасі через підконтрольні Україні підприємства. Але сьогодні оперувати цими механізмами може виявитися пізно. Наразі низка великих промислових підприємств на окупованому Донбасі вже зупинилася – через відсутність сировини, що йшла з «великої» України і неможливість вивозити готову продукцію. На цьому тлі самопроголошена влада, що очевидно діє за вказівками Кремля, оголошує про введення зовнішніх адміністрацій на де-юре українських підприємствах, а наступним кроком стане «націоналізація» цих підприємств з боку «ЛНР» та «ДНР». Фактично, сьогодні зустрічну блокаду оголошують вже самопроголошені лідери і за тими гілками, де сполучення ще відбувалося, воно зупинилося вже за ініціативою «ЛНР» і «ДНР».

Додамо до цього ще й «гуманітарну» ініціативу Росії про визнання легальними на території РФ документів, що видаються так званими республіками. І тепер «впишемо» це у загальний контекст абсолютного буксування у виконанні Мінських домовленостей: ситуація в глухому куті, Росія перелік вимог не змінює, а на нинішні Україна не погоджується, Захід «заспокоївся» і не тисне на жодну із сторін з колишньою силою. Отже, ситуація «зависає» в повітрі, і очевидно просувань за логікою Мінського процесу очікувати не варто. В цій ситуації цілком може стати ймовірним сценарій ще більшого відчуження непідконтрольних територій, але основний ризик не в цьому, а в тому, що Росія потенційно може поступово змінювати свою тактику щодо них. Грати з новою силою роль рятівника «народу Донбасу», частково підтримати ідею з націоналізацією підприємств. Так, переважна частина – це металургійна та вугільна промисловість, яка перебуває в кризовому стані у самій Росії. Але для зміцнення свого образу рятівника, Росія цілком може тимчасово підтримати ці підприємства, перебравши на себе роль реципієнта їхньої продукції. Найгірше, що те саме вугілля дефіцитної в Україні марки «А» може пропонуватися для купівлі самій же Україні, з її ж, але «націоналізованих» підприємств, втім вже з Російської Федерації. Нібито – від російських промислових підприємств. І цей варіант виглядає дуже реалістичним. Звичайно, блокада не була вирішальним чинником, але явно як аргумент використовується в інформаційному пропагандистському полі «ДНР» та «ЛНР» для обґрунтування їхніх дій.

В цій ситуації найкращим і справді державницьким рішенням була би повноцінна дискусія на рівні парламенту та уряду із залученням усіх ключових акторів, включаючи представників акції блокади, про нові норми відносин з непідконтрольними територіями. Втім, поки що політики у сенсі politics в цій історії значно більше, аніж в сенсі policy і policy making, причому – це стосується всіх гравців, включаючи органи влади.

КОЛИ ТАЄМНЕ СТАЄ ЯВНИМ: ЧОМУ ЗАМОВЧУВАННЯ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ МІЖ ПРЕЗИДЕНТАМИ ПОРОШЕНКО ТА ПУТІНИМ Є НЕПРИЙНЯТНИМ?

Руслан Кермач

Політичний аналітик фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

Минулого тижня російське видання «Коммерсант» з посиланням на власні джерела в Києві та Москві повідомило про те, що Президент України Петро Порошенко спілкувався телефоном з російським президентом Володимиром Путіним щонайменше чотири рази з початку цього року, тоді як в офіційних українських джерелах про відповідні контакти двох глав держав не повідомлялось. Пізніше в прес-службі Президента України були змушені підтвердити факт принаймні двох телефонних контактів між президентами України та Росії в 2017 році та пояснили, що окремого повідомлення про відповідні розмови не було оприлюднено у зв'язку із їхньою безрезультативністю.

На перший погляд, сам факт розмови президентів Порошенка та Путіна не є чимось, що виходить за рамки дипломатичного переговорного процесу. Такі контакти вищих посадових осіб двох держав мали та мають періодично місце в рамках того ж таки «нормандського переговорного формату». Тож епізод із замовчуванням факту телефонних розмов двох президентів з боку Адміністрації Президента України може слугувати красномовним свідченням існування кулуарних непублічних практик у політичному та, зокрема, переговорному процесі на найвищому рівні. Така ситуація є неприпустимою в демократичній державі хоча б тому, що президент є уповноваженою від імені держави вищою публічною посадовою особою і громадськість повинна бути обізнаною щодо основних фактів його публічної роботи (включно із переговорами з зарубіжними високопосадовцями).

Безумовно, публічність роботи президента також має свої законодавчо обумовлені обмеження. Так, наприклад, публічна інформація з обмеженим доступом, розголошення якої, відповідно до статті 6 ЗУ «Про доступ до публічної інформації», може завдати шкоди національній безпеці чи територіальній цілісності, не повинна довільно оприлюднюватись. Разом з тим, якщо навіть припустити, що в ході телефонних переговорів президента Порошенка із Путіним озвучувалась інформація із обмеженим доступом, то це аж ніяк не відмінняє необхідності сповіщати громадськість про сам факт проведення відповідних телефонних перемовин. «Безрезультатність телефонних розмов (Порошенка та Путіна – авт.)», до якої апелюють на Банковій, не може слугувати достатнім виправданням для замовчування інформації про проведення таких розмов між офіційними особами. Адже

відсутність результату переговорів – це також свого роду результат, який має бути належним чином прокомунікований громадськості.

Існують певні підстави вважати, що Адміністрація Президента України свідомо замовчувала інформацію про переговори президента Порошенка з Володимиром Путіним з політичних мотивів. Адже в умовах серйозних загострень військового конфлікту на Донбасі, початку блокади активістами окупованих територій Донбасу останніми місяцями та зростання суспільно-політичної напруги всередині України відповідні контакти із очільником держави-агресора можуть вкрай негативно сприйматись патріотично налаштованим сегментом українського суспільства. Таким чином, не виключено, що президентська адміністрація, замовчуючи інформацію про розмови Порошенка з Путіним, лише свідомо підіграла тій частині українського суспільства, яка вочевидь вважає, що контакти з Москвою за теперішніх політичних умов мають бути зведені до мінімуму.

Разом з тим, епізод із замовчуванням телефонних розмов Порошенко з російським президентом Путіним всупереч очікувань Банкової може лише послабити репутаційні та іміджеві позиції українського президента після нещодавнього викриття. Приховування інформації, що повинна носити публічний характер, зайвий раз може змусити суспільство засумніватись у прозорості політичної позиції Президента України, навіть якщо такі сумніви насправді і не достатньо виправдані.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна
Олексій Гарань
Марія Золкіна
Руслан Кермач
Олексій Сидорчук
Андрій Сухарина

Редактор випуску: *Ірина Філіпчук*
